
RESEARCH ON RISK-TAKING, ANXIETY AND SHYNESS IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING

Daniela Falkoni-Mjehović

University of Dubrovnik, Republic of Croatia, daniela.falkoni-mjehovic@unidu.hr

Zrinka Režić Tolj

University of Dubrovnik, Republic of Croatia, zrinka.rezic@unidu.hr

Sandra Didović Baranac

University of Dubrovnik, Republic of Croatia, sandra.didovic-baranac@unidu.hr

Abstract: Research in the field of foreign language learning (FLL) has indicated that different individual factors interact and affect language learning. Investigating the role of risk-taking and foreign language anxiety as well as their relationship has attracted the attention of a number of FLL researchers. Slavkov and Séror (2019) define linguistic risk as an authentic, autonomous communicative act where learners are pushed out of their linguistic and cultural comfort zone. According to Ely (1986) risk-taking is an individual's tendency to assume risks in using the foreign language in the foreign language class. Students learning a foreign language are constantly exposed to situations in which they have to deal with phonological, lexical-semantic, grammatical, and cultural alterity, so they are challenged to make fundamental changes in the way they think, write, or speak, and they have to take risks (Dittman, 2018). Thus, students should develop a positive view regarding errors and recognize them as a FLL experience, not as a failure. In such learning environment, students become risk-takers which makes them more active and productive. Foreign language anxiety is a complex learning experience which causes cognitive, emotional, linguistic, and physical difficulties, and negatively affects FLL (MacIntyre, 2017). Studies have revealed that foreign language anxiety and risk-taking show a negative correlation. Furthermore, it has been found that students' shyness correlates with foreign language anxiety and risk-taking, which makes shyness another important individual variable in FLL. The main objective of the present study was to investigate the relationship between risk-taking and foreign language anxiety, and the relationship between risk-taking and shyness among Croatian students learning English, German, Spanish and Italian ($N=242$). Two research instruments were applied in the study: *Anxiety Scales* (MacIntyre and Gardner, 1984) and *Language Class Risk-taking Scale* (Ely, 1986). The Croatian translations of the questionnaires (Mihaljević Djigunović, 2002) were administered to the participants. Self-perception of shyness was applied as the measure of shyness for the purpose of this study. Statistically significant negative correlations between language risk-taking and anxiety, as well as between risk-taking and shyness were established in all language groups. Since risk-taking can be learned and developed (Al-Obaydi, 2020), students who develop risk-taking ability overcome or reduce shyness more easily than students who are not risk-takers (Santos i Barcelos, 2018). As a result, risk-takers are more active and speak more often in the foreign language class which helps them develop their oral skills. The results obtained in this research can help foreign language teachers to gain a better insight into the importance of risk-taking, foreign language anxiety and shyness in foreign language learning and teaching.

Keywords: risk-taking, shyness, foreign language anxiety, foreign language learning

ISTRAŽIVANJE SPREMNOSTI NA RIZIK, STRAHA OD STRANOGA JEZIKA I SRAMEŽLJIVOSTI U UČENJU STRANOGA JEZIKA

Daniela Falkoni-Mjehović

Sveučilište u Dubrovniku, Republika Hrvatska, daniela.falkoni-mjehovic@unidu.hr

Zrinka Režić Tolj

Sveučilište u Dubrovniku, Republika Hrvatska, zrinka.rezic@unidu.hr

Sandra Didović Baranac

Sveučilište u Dubrovniku, Republika Hrvatska, sandra.didovic-baranac@unidu.hr

Sažetak: Istraživanja procesa učenja stranoga jezika pokazala su da različiti individualni čimbenici djeluju u interakciji i utječu na uspješnost učenja jezika. Dio istraživanja usmjeren je na proučavanje uloge spremnosti na rizik i straha od stranoga jezika te njihova međudjelovanja. Slavkov i Séror (2019) definiraju jezični rizik kao autentičan i autonoman komunikacijski čin u kojem učenici izlaze iz svoje jezične i kulturološke zone ugone (engl.

comfort zone), a prema Ely (1986) spremnost na rizik je sklonost pojedinca da riskira u upotrebi stranoga jezika tijekom procesa učenja jezika u razrednom okruženju. U procesu učenja stranoga jezika učenici su izloženi situacijama u kojima se moraju suočiti s fonološkim, leksičko-semantičkim, gramatičkim i kulturološkim različitostima koje predstavljaju izazove i zahtijevaju od učenika da promijene način na koji misle, pišu ili govore, te da preuzmu rizik u učenju (Dittman, 2018). Stoga učenici trebaju razviti pozitivan stav prema greškama, koje se trebaju promatrati kao dio iskustva učenja stranoga jezika, a ne kao neuspjeh. U takvu nastavnom kontekstu učenici postaju spremni preuzimati jezični rizik, čime postaju aktivniji i produktivniji. Strah od stranoga jezika složeno je iskustvo, specifično za proces učenja stranoga jezika, koje uzrokuje kognitivne, emocionalne, jezične i fizičke poteškoće te ometa učenje jezika (MacIntyre, 2017). Rezultati glotodidaktičkih istraživanja pokazali su negativnu povezanost straha od stranoga jezika i spremnosti na rizik. Nadalje, utvrdilo se da je sramežljivost povezana sa strahom od stranoga jezika i spremnošću na rizik, te je stoga i sramežljivost važan čimbenik u procesu učenja stranoga jezika. Glavni cilj ovoga istraživanja bio je ispitati povezanost spremnosti na rizik i straha od stranoga jezika, te povezanost spremnosti na rizik i sramežljivosti među hrvatskim studentima koji uče engleski, njemački, španjolski i talijanski jezik ($N=242$). Za potrebe istraživanja korištena su dva mjerna instrumenta: *Upitnik za mjerenje straha od jezika* (MacIntyre i Gardner, 1994) i *Upitnik o spremnosti na rizik* (Ely, 1986), odnosno hrvatski prijevod obaju upitnika (Mihaljević Djigunović, 2002). Sramežljivost je ispitana samoprocjenom. Statističkom obradom utvrđena je negativna povezanost spremnosti na rizik i straha za sve ispitane jezike te negativna povezanost spremnosti na rizik i sramežljivosti. Budući da se spremnost na rizik može naučiti i razvijati (Al-Obaydi, 2020), njezinim razvijanjem može se djelovati i na smanjenje sramežljivosti kod učenika (Santos i Barcelos, 2018), što u konačnici dovodi do razvoja vještine govora jer učenici aktivnije i učestalije koriste strani jezik u govornoj produkciji i interakciji. Rezultati ovoga istraživanja mogu pomoći nastavnicima stranih jezika steći bolji uvid u važnost spremnosti na rizik, straha od stranoga jezika i sramežljivosti u učenju i poučavanju stranih jezika.

Ključne riječi: spremnost na rizik, sramežljivost, strah od stranoga jezika, učenje stranoga jezika

1. UVOD

Učenje stranoga jezika (SJ) složen je proces, u kojemu mnogobrojni individualni čimbenici djeluju u interakciji s kontekstom učenja SJ-a, među ostalim i spremnost na rizik te strah od SJ-a. Prema Elyju, spremnost na rizik odnosi se na sklonost pojedinca da riskira prilikom upotrebe SJ-a u razrednom okruženju (Ely, 1986, str. 3), odnosno da nije opterećen pogreškama i točnošću gramatičkih struktura. Ely (1986) je među prvima istražio spremnost na rizik u učenju SJ-a i konstruirao poseban mjerni instrument, upitnik o spremnosti na rizik, ukazujući na važnu ulogu ovoga čimbenika u procesu učenja SJ-a. Spremnost na rizik sastavni je dio procesa učenja SJ-a, u kojem se učenici susreću s komunikacijskim izazovima, punim nesigurnosti na različitim razinama: fonološkoj, leksičko-semantičkoj, gramatičkoj, pragmatičkoj i kulturološkoj (Dittman, 2018). Osoba koja je spremna na rizik razumije da uspjeh nije zagarantiran, stoga prihvaća neuspjeh i grešku kao sastavni dio procesa učenja, doživljavajući naučeno kao nagradu za preuzimanje rizika (Young, 1991; Richard i Renandya, 2002). Takve osobe bolje napreduju i uspješnije su u procesu učenja jer im prihvaćanje rizika otvara više prilika za uvježbavanje jezika i ispravljanje mogućih grešaka (Beebe, 1983). Griffiths i Slavkov (2021) ukazuju na zdravu spremnost na rizik (engl. *healthy risk taking*) koja nas usmjerava da prepoznamo i prihvatimo one izazove prevladavanjem kojih ćemo postići pozitivan osjećaj zadovoljstva. Jezična spremnost na rizik razlikuje se od straha od jezika jer je kod prevladavanja izazova, koji zahtijevaju spremnost na rizik, izraženiji aspekt osjećaja zadovoljstva nakon savladanoga izazova (Griffiths i Slavkov, 2021). Rizik se prema tome odnosi na autentičan i autonoman komunikacijski čin u kojem učenici izlaze iz svoje jezične i kulturološke zone ugone (Slavkov i Séror, 2019). Svaki put kada nešto izgovorimo na SJ-u preuzimamo određeni rizik (Beebe, 1983, str. 89). Kako bi uspješno savladali izazove za koje je potrebna spremnost na rizik učenici koriste određene strategije, kao što je pogađanje značenja (Beebe, 1983) i oslanjanje na pozadinsko znanje (Oxford, 1990), koriste prilike za jezičnu produkciju, te time uvježbavaju jezični sadržaj (Alshalabi, 2003; Cervantes, 2013), što utječe na bolji razvoj tečnoga govora i bolju usmenu produkciju (Beebe, 1983; Ely, 1986; Gass i Selinker, 2001; Ghoorchaei i Kassaian, 2009). Učenici koji nisu skloni preuzimanju rizika upotrebljavaju jednostavnije jezične izričaje i s vremenom postaju sve manje spremni na preuzimanje rizika koji je nužan za napredovanje u učenju jezika (Karimi i Biria, 2017). No, spremnost na rizik nije nepromjenjiva karakteristika: može se naučiti i razvijati jačanjem učenikove sposobnosti za rješavanje problema i spremnosti prihvaćanja pogreške (Al-Obaydi, 2020, str. 353).

Strah i spremnost na rizik povezani su čimbenici jer su upravo situacije u kojima se javlja strah istovremeno i situacije koje od nas zahtijevaju da preuzmemo ili ne preuzmemo rizik za određenu aktivnost. Pojedinci koji odluče preuzeti rizik i poduzeti određenu aktivnost mogu takvu situaciju preokrenuti u svoju korist (Çubukçu, 2007), a preuzimanje umjerenoga rizika pridonosi uspjehu u učenju (Oxford, 1990; Ghoorchaei i Kassaian, 2009).

Od kasnih 1960-ih do danas razvilo se više konceptualizacija straha od SJ-a, no temeljno teorijsko polazište predstavlja konceptualizacija autora Horwitz, Horwitz i Cope (1986), prema kojoj je strah od SJ-a složen fenomen koji karakteriziraju doživljaji, vjerovanja, osjećaji i oblici ponašanja pojedinca koji su specifični za razrednu situaciju učenja stranoga jezika i proces učenja stranoga jezika (Horwitz i sur., 1986, str. 128). Posljedice straha mogu biti direktne i indirektne; direktne se očituju smanjenjem sudjelovanja u nastavi, a indirektne kao frustracija i zabrinutost (Oxford, 1999). Uz kognitivne, emocionalne i jezične poteškoće, strah je povezan i s fizičkim manifestacijama, kao što su znojenje, ubrzani rad srca, drhtanje i nervoza želuca (MacIntyre, 2017, str. 25). Stoga strah djeluje kao ometajući čimbenik u procesu učenja SJ-a te ne postoji pozitivan učinak straha na učenje SJ-a (Horwitz, 2016).

Prema Griffiths i Slavkov (2021), rizik je povezan s potencijalnim osjećajem neugode i straha, uzrokovanim strahom od pogreške, strahom od toga da nas sugovornik neće razumjeti ili da mi nećemo razumjeti njega, kao i strahom od nemogućnosti uspostavljanja društvenoga kontakta. Govor je produktivna jezična vještina, najviše podložna negativnom utjecaju straha od SJ-a (Young, 1990; Horwitz, 2001). Dok govorimo, upotrebljavamo gramatiku i vokabular, te istovremeno pazimo na točnost i izgovor. Oflaz (2019) upozorava na složenost i zahtjevnost tih procesa, pri kojima se osobito obraća pozornost na točnost upotrebe jezičnih oblika, intonaciju i ritam jezičnoga izričaja.

Drugi čimbenik koji utječe na govornu produkciju jest sramežljivost, koju je Buss (1986) definirao kao neugodu koju osjećamo kad smo suočeni s drugim osobama u socijalnoj situaciji u kojoj trebamo aktivno sudjelovati. Jedna od takvih situacija jest i učenje SJ-a u razrednom okruženju, u kojem osoba može osjećati anksioznu sramežljivost u izravnom kontaktu s drugim ljudima, što rezultira osjećajem straha i/ili sramežljivošću, koja proizlazi iz pretjerane usmjerenosti na sebe, zbog osjećaja pretjerane upadljivosti, a uzrokuje osjećaj neugode. Među uzrocima sramežljivosti, za proces učenja SJ-a važne su vlastite greške, kao što su pogrešno izgovaranje neke riječi ili pogrešno upotrebljavanje neke gramatičke strukture, te postupci drugih, kao što je zadirkivanje. A upravo su zadirkivanje i rугanje čest uzrok straha od jezika na satima SJ-a (Mihaljević Djigunović, 2002, str. 42) koji može blokirati učenike (Oflaz, 2019) te ometati i usporiti proces učenja.

2. METODOLOGIJA

Cilj istraživanja bio je ispitati odnos spremnosti na rizik i straha od SJ-a te odnos spremnosti na rizik i sramežljivosti među studentima nefiloloških studija koji uče engleski, njemački, španjolski i talijanski jezik. Definirane su sljedeće hipoteze:

H1: Spremnost na rizik negativno je povezana sa strahom od SJ-a u sve tri faze učenja SJ-a za sve ispitane jezike.

H2: Spremnost na rizik i sramežljivost negativno su povezani.

Istraživanje je provedeno na tri visokoškolske ustanove u Republici Hrvatskoj: Visokoj školi za komunikacijski menadžment Edward Bernays u Zagrebu, Rochester Institute of Technology (RIT) u Dubrovniku i u Zagrebu, te na Sveučilištu u Dubrovniku. U istraživanju su sudjelovala 242 sudionika, od kojih 135 studenata (55,8%) sa Sveučilišta u Dubrovniku, 80 studenata (33,1%) Visoke škole za komunikacijski menadžment Edward Bernays i 27 studenata (27,2%) s RIT-a u Dubrovniku i u Zagrebu. Udio sudionika ženskoga spola iznosio je 74,8%, dok je 25,2% sudionika bilo muškoga spola. Prosječna dob sudionika iznosila je 22 godine. Uzorak se sastojao od četiriju poduzoraka za četiri jezika, a broj sudionika s obzirom na strani jezik bio je ujednačen. U ispitivanju su sudjelovala 62 sudionika za engleski jezik te po 60 sudionika za njemački, španjolski i talijanski jezik. Svaki sudionik istraživanja sudjelovao je u ispitivanju samo za jedan jezik. Istraživanje je provedeno uz suglasnost visokoškolskih ustanova korištenjem Google obrasca tijekom akademske godine 2020./2021. Sudionici istraživanja bili su upoznati sa svrhom istraživanja te su sudjelovali anonimno i dobrovoljno u prikupljanju podataka. Podatci su prikupljeni tijekom redovite nastave stranoga jezika.

U istraživanju je korišteno više mjernih instrumenata: Upitnik o spremnosti na rizik (Ely, 1986), Upitnik za mjerenje straha od jezika (engl. *Input, Processing, and Output Anxiety Scale – IPOAS*) MacIntyre i Gardnera (1994) i pitanje za samoprocjenu sramežljivosti. Općim dijelom upitnika prikupljeni su demografski podatci: dob, spol i visokoškolska ustanova koju sudionik pohađa. Korišteni su hrvatski prijevodi Upitnika o spremnosti na rizik (Ely, 1986) i Upitnika za mjerenje straha od jezika (MacIntyre i Gardner, 1994) autorice Mihaljević Djigunović (2002). Oba su upitnika adaptirana tako da je u tvrdnjama riječ engleski jezik zamijenjena riječju njemački, španjolski i talijanski jezik, a tekst tvrdnji ostao je isti. Ovim postupkom dobivene su četiri inačice upitnika o spremnosti na rizik i upitnika o strahu od SJ-a. Upitnik o spremnosti na rizik sastojao se od šest tvrdnji. Iz obrade je izuzeta tvrdnja 4, koja je bila izuzeta i iz obrade u istraživanju koju je proveo Ely (1986).

Upitnik za mjerenje straha od stranoga jezika sastojao se od 18 tvrdnji kojima se ispitivao strah od SJ-a u tri faze učenja. Šest tvrdnji odnosilo se na strah od SJ-a u fazi ulaza, šest tvrdnji na strah u fazi obrade, a preostalih šest tvrdnji na strah od SJ-a u fazi izlaza. Sudionici su pri ispunjanju obaju upitnika izrazili svoj stupanj slaganja s

tvrdnjama zaokruživanjem jednoga broja na 5-stupanjskoj Likertovoj skali, pri čemu je 5 značilo “u potpunosti se odnosi na mene”, a 1 “uopće se ne odnosi na mene”. Samoprocjena sramežljivosti ispitana je na način da su sudionici na pitanje “Smatrate li da ste sramežljiva osoba?” zaokružili jedan od ponuđenih odgovora (Da/Ne). Podatci su obrađeni programskim paketom SPSS.

3. REZULTATI

3.1 Rezultati deskriptivne statistike

Deskriptivna analiza pokazala je da se distribucija rezultata za spremnost na rizik kretala u rasponu od najniže vrijednosti min.=6 do najviše vrijednosti maks.=20. Aritmetičke sredine zabilježene za pojedine jezike iznosile su AS=12,24 uz SD=3,73 za engleski, AS=10,56 uz SD=3,27 za njemački, AS=11,65 uz SD=3,97 za španjolski i AS=10,90 uz SD=3,02 za talijanski jezik. Aritmetička sredina na razini ukupnoga uzorka iznosila je AS=11,34 uz SD=3,56. Svi navedeni rezultati ukazali su na nisku razinu spremnosti na rizik u procesu učenja SJ-a.

Deskriptivni pokazatelji za spremnost na rizik na razini ukupnoga uzorka pokazali su da se najviše sudionika, njih 122 (50,4%), složilo da se tvrdnja 1 “*Ne volim upotrijebiti englesku/njemačku/španjolsku/talijansku riječ dok ne znam njeno točno značenje.*” uglavnom odnosi na njih, dok se njih 72 (29,8%) u potpunosti složilo s istom tvrdnjom. S tvrdnjom 5 “*Ponekad volim rečenicu najprije izgovoriti u sebi, a onda naglas.*” 106 sudionika (43,8%) se složilo da se uglavnom odnosi na njih i 68 (28,1%) sudionika da se u potpunosti odnosi na njih. Pokazalo se da se s tvrdnjom 6 “*Više volim upotrebljavati jednostavne rečenice nego riskirati da pogriješim.*” uglavnom složilo 106 sudionika (43,8%), a njih 62 (25,6%) u potpunosti. S tvrdnjom 2 “*Na satu engleskog/njemačkog/španjolskog/talijanskog jezika ne volim upotrebljavati komplicirane rečenice.*” 86 sudionika (35,5%) uglavnom se složilo, a njih 51 (21,1%) u potpunosti. Od ukupnoga broja sudionika, njih 73 (30,2%) se uglavnom, a 53 (21,9%) u potpunosti složilo s tvrdnjom 3 “*Na ovom stupnju znanja engleskog/njemačkog/španjolskog/talijanskog jezika ne volim izražavati komplicirane ideje na satu.*”

Deskriptivnom analizom utvrdila se niska do umjerena razina straha za ispitivane jezike u fazi ulaza: za engleski jezik AS=2,8, SD=0,60; za njemački AS=3,17, SD=0,42; za španjolski AS=3,05, SD=0,44 i za talijanski AS=3,06, SD=0,43. Na razini ukupnoga uzorka utvrđena je umjerena razina straha u fazi ulaza (AS=3,02, SD=0,5). Za sve ispitane jezike utvrđena je niska do umjerena razina straha u fazi obrade: za engleski AS=2,28; SD=0,70; za njemački AS=2,58, SD=0,74; za španjolski AS=2,45, SD=0,68 i za talijanski AS=2,70, SD=0,6. Za ukupni uzorak pokazala se granična umjerena razina straha od SJ-a u fazi obrade (AS=2,50, SD=0,7). U fazi izlaza utvrdila se umjerena razina straha za sve ispitane jezike: za engleski AS=2,98, SD=0,64; za njemački AS=2,98, SD=0,64; za španjolski AS=3,19, SD=0,52 i za talijanski AS=3,14, SD=0,52. Na razini ukupnoga uzorka utvrđena je umjerena razina straha od SJ-a u fazi izlaza (AS=3,07, SD=0,59).

Pouzdanost Cronbach α izračunata na uzorku od 242 ispitanika za adaptirani Upitnik o spremnosti na rizik iznosila je $\alpha=0,71$, a za skale Upitnika za mjerenje straha utvrđene su sljedeće vrijednosti: za fazu ulaza $\alpha=0,60$, za fazu obrade informacija $\alpha=0,62$, a za fazu izlaza $\alpha=0,66$. Utvrđene vrijednosti unutarnje konzistentnosti bile su prihvatljive i ukazale su na pouzdanost mjernih instrumenata.

3.2 Povezanost spremnosti na rizik i straha od stranoga jezika

Provela se korelacijska analiza kako bi se ispitala povezanost spremnosti na rizik i straha od SJ-a. Od ispitanih 12 korelacija, 11 ih je bilo statistički značajno, smjer povezanosti bio je negativan, a visina korelacija ukazala je na umjerenu i visoku povezanost. Rezultati korelacijske analize prikazani su u tablici 1, iz koje je vidljivo da su sve utvrđene povezanosti statistički značajne i negativne, osim spremnosti na rizik i straha u fazi ulaza za talijanski jezik za koje nije utvrđena statistički značajna povezanost.

Tablica 1 Povezanost spremnosti na rizik i straha u tri faze učenja SJ-a

SPREMNOST NA RIZIK	STRAH OD SJ-a u TRI FAZE UČENJA		
	Strah ulaz	Strah obrada	Strah izlaz
Engleski (N=62)	-0,47**	-0,56**	-0,57**
Njemački (N=60)	-0,57**	-0,44**	-0,61**
Španjolski (N=60)	-0,46**	-0,47**	-0,51**
Talijanski (N=60)	-0,18	-0,36**	-0,28*
Ukupno (N=242)	-0,45**	-0,48**	-0,49**

**p< 0,01; *p< 0,05

3.3 Povezanost spremnosti na rizik i sramežljivosti

Na razini ukupnoga uzorka utvrdila se negativna povezanost spremnosti na rizik i sramežljivosti ($r=-0,16$, $p<0,05$). Time se potvrdila hipoteza 2.

4. RASPRAVA

Kao što je vidljivo u tablici 1, hipoteza 1 o negativnoj povezanosti spremnosti na rizik i straha od SJ-a je potvrđena. Ovakav rezultat u skladu je s rezultatima prethodnih istraživanja, koja su provedena u različitim socio-edukacijskim kontekstima za različite jezike (Ely, 1986; Samimy i Tabuse, 1992; Mihaljević Djigunović, 2002; Jee, 2018; Griffiths i Slavkov, 2021). Potvrđena je i hipoteza 2 o negativnoj povezanosti spremnosti na rizik i sramežljivosti, što je u skladu s rezultatima prethodnih istraživanja povezanosti spremnosti na rizik i sramežljivosti (Santos i Barcelos, 2018; Ordulj i Grabar, 2014; Berihun, 2018). Sukladno dobivenim rezultatima, naši sudionici nisu bili skloni iskoraku iz jezične zone ugone i onim oblicima ponašanja koje karakterizira neizvjesnost uspjeha ishoda jer se srame i boje grešaka, kao i ismijavanja od strane vršnjaka i loše ocjene, što ometa kognitivne procese, usporava učenje i napredovanje u učenju. To osobito dolazi do izražaja u fazi izlaza, posebno u govornoj produkciji i interakciji. Prilikom govora artikuliraju se različiti jezični elementi, što predstavlja zahtjevu i stresnu situaciju u kojoj se pojavljuje osjećaj straha, a kod osoba koje su sramežljive osjećaj pritiska i straha može pojačati oklijevanje i umanjiti spremnost na komunikaciju i rizik. Ponavljanjem takva obrasca ponašanja propuštaju se prilike za uvježbavanje govorne produkcije i interakcije, što pojačava osjećaj nesigurnosti i straha, a smanjuje spremnost na rizik u svakoj sljedećoj komunikacijskoj prilici. Premda se čini da se radi o začaranom krugu, može doći do promjene ovakva obrasca ponašanja u ugodnom i poticajnom nastavnom okruženju, u kojem će se greške promatrati kao sastavni dio procesa učenja i poticati prihvaćanje jezičnih izazova i spremnost na rizik.

5. ZAKLJUČAK

Može se zaključiti da je kod sudionika našega istraživanja niža spremnost na rizik povezana s većim strahom i većom sramežljivošću. Budući da spremnost na rizik nije nepromjenjiv individualni čimbenik, ona se može učiti i razvijati, a razvijanjem spremnosti na rizik može se djelovati i na smanjenje straha i sramežljivosti, čime se potiče aktivnija i učestalija upotreba SJ-a, osobito u govornoj produkciji i interakciji, u cilju postizanja veće uspješnosti u učenju SJ-a. Rezultati ovoga istraživanja pridonose boljem razumijevanju odnosa ispitanih individualnih čimbenika u procesu učenja SJ-a u formalnom obrazovnom kontekstu. Sveobuhvatnije razumijevanje povezanosti spremnosti na rizik, straha od SJ-a i sramežljivosti može pomoći nastavnicima stranih jezika da, stvarajući poticajnu i ugodnu radnu atmosferu, pomognu učenicima da savladaju strah, budu spremniji preuzeti jezični rizik i prevladaju osjećaj sramežljivosti kako bi što bolje napredovali u procesu učenja.

LITERATURA

- Al-Obaydi, L.H. (2020). Risk-taking and Self-actualization in EFL Positive Classroom Environment. *ELS Journal on Interdisciplinary Studies on Humanities* 3(3), 352-365.
<https://journal.unhas.ac.id/index.php/jish/article/download/10877/5847>
- Alshalabi, M. F. (2003). *Study of theories of personality and learning styles: Some implications and sample activities to support curriculum change in a higher education TESOL program in Syria*. [Magistarski rad, The University of Edinburgh]. University of Edinburg. <https://era.ed.ac.uk/handle/1842/193>
- Beebe, L. M. (1983). Risk-taking and the language learner. U: H. W. Selinger i M. H. Long (Ur.), *Classroom oriented research in second language acquisition* (str. 311-327), Rowley, MA: Newbury House.
- Berihun, S. (2018). *Exploring factors affecting risk-taking experiences of preparatory school students in English as a foreign language classroom*. [Magistarski rad, Debre Berhan University]. Debre Berhan University. Preuzeto s <https://etd.dbu.edu.et/handle/123456789/30>
- Buss, A. H. (1986). A theory of shyness. U: W. H. Jones, J. M. Cheek i S. R. Briggs (Ur.), *Shyness: Perspectives on Research and Treatment* (str. 39-46), Plenum, New York.
- Cervantes, I. M. (2013). The Role of Risk-Taking Behavior in the Development of Speaking Skills in ESL Classrooms, *Revista de Lenguas Modernas*, 19, 421-435.
- Çubukçu, F. (2007). Foreign Language Anxiety. *Iranian Journal of Language Studies*, 1(2), 133-142.
- Dittman, A. (2018). Correlation between Tolerance of Ambiguity, Anxiety, and Willingness to Communicate with Risk Taking in the Second Language Class. *Proceedings of MAC 2018*. Czech Republic, 291-299. M. MAC Prague consulting. Preuzeto s <https://eprints.ugd.edu.mk/21128/1/Trud%20Praga.pdf>
- Ely, C. M. (1986). An analysis of discomfort, risktaking, sociability, and motivation in the L2 classroom, *Language Learning*, 36, 1-25.

- Gass, S. M., & Selinker, L. (2001). *Second Language Acquisition, an Introductory Course*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ghoorchaei, B., & Kassaian, Z. (2009). The Relationship between Risk-taking, Fluency and Accuracy in the English Speech of Iranian EFL Students. *The Iranian EFL Journal*, 3, 111-136. Preuzeto s <https://profdoc.um.ac.ir/articles/a/1011723.pdf>
- Griffiths, E., & Slavkov, N. (2021). Linguistic Risk-Taking: A Bridge Between the Classroom and the Outside World. *Canadian Journal of Applied Linguistics*, 24(2), 127-158. <https://doi.org/10.37213/cjal.2021.31308>
- Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign Language Classroom Anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125-132.
- Horwitz, E. K. (2001). Language Anxiety and Achievement. *Annual Review of Applied Linguistics*, 21, 112-126.
- Horwitz, E. K. (2016). Reflections on Horwitz (1986), Preliminary Evidence for the Validity and Reliability of a Foreign Language Anxiety Scale. *TESOL Quarterly*, 50(4), 932-935. <https://doi.org/10.1002/tesq.295>
- Jee, M. J. (2018). Foreign language anxiety in relation to affective variables: Learners of Korean as a foreign language in Australia. *Australian Review of Applied Linguistics*, 41(3), 328-348. <https://doi.org/10.1075/aryl.17068.jee>
- Karimi, M., & Biria, R. (2017). Impact of Risk Taking Strategies on Male and Female EFL Learners' Test Performance: The Case of Multiple Choice Questions. *Theory and Practice in Language Studies*, 7(10), 892-899.
- MacIntyre, P. D., & Gardner, R. C. (1994). The subtle effects of language anxiety on cognitive processing in the second language. *Language Learning*, 44, 283-305.
- MacIntyre, P. D. (2017). An Overview of Language Anxiety Research and Trends in its Development. U C. Gkonou, M. Daubney i J. Dewaele (Ur.), *New Insights into Language Anxiety: Theory, Research and Educational Implications* (str. 11-30). Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters.
- Mihaljević Djigunović, J. (2002). *Strah od stranoga jezika. Kako nastaje, kako se očituje i kako ga se osloboditi*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Oflaz, A. (2019). The Effects of Anxiety, Shyness and Language Learning Strategies on Speaking Skills and Academic Achievement. *European Journal of Educational Research*, 8(4), 999-1011.
- Ordulj, A., & Grabar, I. (2014). Shyness and Foreign Language Anxiety. U A. Akbarov (Ur.), *Linguistics, culture and identity in foreign language education* (str. 215-221). Sarajevo: International Burch University.
- Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. New York: Newbury House/Harper & Row.
- Oxford, R. (1999). Anxiety and the Language Learner: New Insights. U J. Arnold (Ur.), *Affect in Language Learning* (str. 58-67). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Richard, J. C., & Renandya, W. A. (2002). *Methodology in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Santos, J. C., & Barcelos, A. M. F. (2018). Não sei de onde vem essa timidez, talvez um medo de parecer ridículo: um estudo sobre a timidez e a produção oral de alunos de inglês. *Revista Horizontes De Linguística Aplicada*, 17(2), 15-38. <https://doi.org/10.26512/rhla.v17i2.22627>
- Slavkov, N., & Séror, J. (2019). The development of the linguistic risk-taking initiative at a bilingual post-secondary institution in Canada. *Canadian Modern Language Review*, 75(3), 254-271. <https://doi.org/10.3138/cmlr.2018-0202>
- Samimy, K. K. & Tabuse, M. (1992). Affective Variable and a Less Commonly Taught Language: A Study in Beginning Japanese Classes. *Language Learning*, 42, 377-398.
- Young, D. J. (1990). An Investigation of Students' Perspectives on Anxiety and Speaking. *Foreign Language Annals*, 23, 539-553.
- Young, R. D. (1991). *Risk-taking in Learning, K-3*. A National Education Association Publication. Washington, DC.